

Călin CIOBOTARI în dialog cu Constantin CHIRIAC

„UN FESTIVAL ÎN ACORD CU VIAȚA...”

Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu a ajuns la a 30-a ediție. Model românesc de succes în industriile culturale, reper teatral major pentru această parte de lume, carte de vizită pentru chiar cultura română, FITS este profund legat de viziunea și intuițiile remarcabile ale lui Constantin Chiriac. Managerul Teatrului Național „Radu Stanca” Sibiu și al Festivalului vorbește deschis în dialogul de mai jos despre tot ceea ce, în plan personal și profesional, a reprezentat acest impresionant parcurs de viață și de creație. (C.C.)

Călin CIOBOTARI: *Domnule Constantin Chiriac, cred că ați făcut-o și cu alte ocazii, însă mi se pare important să reluăm contextul primei ediții a Festivalului, acea ediție fondatoare de la care a plecat totul. Vă era limpede traseul pe care urma să se înscrie FITS sau nici nu visați pe atunci unde se va ajunge?*

Constantin CHIRIAC: Am spus în multe interviuri, în România și în lume, că Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu s-a născut și s-a dezvoltat în acord cu viața. În 1989, după ce am trăit la Sibiu una din cele mai ciudate și mai de neînțeles experiențe, am plecat pe banii mei în Berlinul de Est. Am zburat cu compania DDR-istă de zbor, Interflug, în 6 ianuarie 1990, pentru că decorurile, recuzita, clădirile, unde acum este Ziarul Orizontal al lui Perjovschi, au ars. Domnul Mircea Ivănescu mi-a făcut niște scrisori în limba germană către toate teatrele din Berlinul de Est și de Vest și, cu ajutorul domnului Emil Hurezeanu, care lucra la Europa Liberă, am mers să stabilesc primul dialog internațional din viața mea. Nu mai ieșisem niciodată din țară. Atunci am fondat, la Berlin, prima structură independentă – „Renașterea teatrului sibian”. Așa am reușit apoi să revin de nenumărate ori în Berlin, am fost invitat la Antwerpen la Capitala Culturală Europeană și am avut șansa să mă întâlnesc brusc, peste noapte, cu nume uriașe, la care nici nu visam: Peter Brook, Peter Stein, Eugenio Barba ș.a. Aceste întâlniri mi-au dat încrederea unui dialog ce poate fi normal între oamenii care vor și pot să gândească cu viziune pentru ei, dar și pentru ceilalți. L-am adus de la Copenhaga pe Iulian Vișa, unul dintre marii regizori români și ai lumii și, cu ajutorul ministrului Culturii de atunci, Andrei Pleșu, am regândit

din start ce înseamnă un teatru structurat altfel. Așa s-a născut prima ediție a Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu. Din păcate, Iulian Vișa a plecat la stele, stele care au lucit de-a lungul timpului în mintea mea și care au născut, de altminteri, Aleea Celebrităților de mai târziu. Ca să vă răspund corect la întrebare – încă de la începuturi era în mine o zonă frumoasă de visare, dar fiecare pas a fost gândit, așa cum am spus, încă de la deschidere, în acord cu viața. De la prima ediție am adus trupele studențești de la Casele de cultură, au fost trei țări și opt spectacole, iar între ele *Decameronul* lui Iulian Vișa, o capodoperă, și *Decameronul* lui Silviu Purcărete, o altă capodoperă. Am jucat *Chang Eng*, un spectacol care a fost unul din marile spectacole ale Europei timpului. Göran Tunström, autorul textului, mi-a facilitat întâlnirea cu Ingmar Bergman și așa am jucat pe scena de la Dramater-Stockholm, în 1992. Am susținut un recital de poezie pe care l-am făcut special pentru Royal Dramatic Theatre, iar Göran Tunström și Ingmar Bergman, într-o sală arhiplină, au vorbit la premieră. Un spectacol de poezie după Carl Sandburg și Marin Sorescu: *De-a viața!*. Am avut 10 reprezentanții în vara aceluiași an. Așa a început Festivalul, în 1993, și apoi s-a dezvoltat într-un ritm nemaîntâlnit. Aproape an de an, numărul țărilor, al spectacolelor, al participanților s-a dublat. Festivalul de Teatru Tânăr Profesionist din 1994 s-a mutat la final de mai – început de iunie din 1996. Atunci am făcut și primele spectacole-lectură împreună cu Valentin Silvestru, cu Mircea Ivănescu și cu Kenneth Campbell de la Universitatea Commonwealth din Virginia. Au fost esențiale întâlnirile cu marile personalități artistice ale lumii, în centrele lor de creație, cu care am reușit să mă împrietenesc.

„Am pus gaj la bancă casa de la București a părinților soției mele ca să pot să duc ediția la bun sfârșit”

C. CIOBOTARI: *Ați creat o structură care, ulterior, s-a ramificat în alte structuri, deschizând noi și noi perspective, noi și noi oportunități. În momentul de față, FITS este o rețea complexă de oameni și instituții care pare că are propria-i viață, autonomizată de cei ce i-au dat primele impulsuri. Cât*

de puternic este FITS după 30 de ani de existență? În ce moment al istoriei Festivalului ați simțit că proiectul este definitiv fixat pe un drum al lui și numai al lui?

C. CHIRIAC: Parafrazând unul din mesajele pe care mi le-ați trimis, este greu să ne imaginăm cultura română contemporană fără FITS! Într-adevăr, Festivalul a devenit un motor de dezvoltare comunitară. Așa cum spuneam, încă de la primele ediții au fost personalități foarte importante. Silviu Purcărete a fost la toate edițiile, de la început până la ediția cu numărul 30, cu creațiile lui cele mai importante! Încă de la a doua ediție am deschis ușa formulelor de teatru alternativ. De la prima ediție am dezvoltat Programul de Voluntari împreună cu Casa de Cultură a Studenților din Sibiu, unde eram director, și cu titularul de drept al Festivalului, Fundația „Democrație prin Cultură”, care deține drepturile de autor. Am creat, din 1996, spectacolele-lectură și proiectul pentru noua scriitură dramatică. În 1997, am creat Bursa de Spectacole după modelul structurilor similare din Europa și din America. Am intrat în Asociația Mondială a Burselor de Spectacole și am început să invit structurile importante ale lumii! Din 1997, am făcut un satelit al IETM, Informal European Theatre Meetings, care în acea vreme era cea mai importantă structură de artele spectacolului din lume, pentru că avea în jur de 700-800 de membri. Nu exista internet, nu exista posibilitatea de dialog, însăși istoria Festivalului se confundă cu istoria tehnologiei în domeniul informației. Era un miracol atunci, la începuturi, să văd cum apare dintr-un aparat o hârtie pe care erau scrise cuvintele – mă refer la fax. Îmi amintesc că am folosit aparatură de la armată pentru a putea comunica între spațiile de joc. De la începuturi, am inventat multe spații de joc, încercând să implic comunitatea în toate felurile posibile și să aduc la viață, după modelul văzut în alte părți, situl istoric, spațiile atât de frumoase al Sibiului.

Cam din 1997–1998, Festivalul s-a securizat; atunci am avut un moment dificil, după succesul acelor ediții. Am pus gaj la bancă casa de la București a părinților soției mele ca să pot să duc ediția la bun sfârșit. Atunci a fost momentul cel mai mare de cumpănă! Apoi Festivalul s-a dezvoltat într-un ritm incredibil. În 1997, am fondat Școala de Teatru din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. În anul 2000, am făcut Școala de Management Cultural, în 2000 am făcut și un comitet de inițiativă la nivel național pentru Sibiu Capitală Culturală Europeană. În 2002, am fost în fața juriului Comisiei Europene pentru ca Sibiu să primească acest titlu. În 2004, am obținut o Hotărâre de Guvern pentru transformarea Teatrului Dramatic din Sibiu în Teatrul Național „Radu Stanca”, singurul Teatru Național din România în subordine locală. În 2006, am realizat conceptul Fabrica de Cultură într-un spațiu industrial, când am produs spectacolul *Faust*. Apoi, am reușit Capitala Culturală Europeană în 2007! Din 2013 a pornit aventura Aleii Celebrităților, în 2014 – Plat-

forma Doctorală, împreună cu parteneri precum Sorbona. Apoi a venit Școala Doctorală, iar în anul 2020 – Scena Digitală. Sunt toate structuri care au fost generate de Festival și care, pe principiul vaselor comunicante, au dat forța, credibilitatea, viziunea și puțința de a dialoga în numele marii creații, dar și al marelui dialog pe care l-am dezvoltat cu cele mai mari instituții de spectacole și cu cele mai mari personalități ale lumii. Momentul decisiv în dezvoltarea Festivalului a fost atunci când am preluat conducerea teatrului din Sibiu, la începutul anului 2000 și am putut împleti forța Festivalului cu marea creație pe care am promovat-o în teatrul pe care l-am transformat din temelii.

C. CIOBOTARI: *Viața Festivalului se suprapune peste viața dumneavoastră. FITS este, am putea spune, proiectul unei vieți omeneste. Cât de personală este relația pe care o aveți cu Festivalul? Ce reprezintă, în definitiv, FITS pentru Constantin Chiriac?*

C. CHIRIAC: Este, într-adevăr, proiectul unei vieți, este copilul meu! În istoria marilor festivaluri, de-a lungul timpului, proiectul de la Edinburgh a fost un proiect al comunității care încerca să găsească posibilitatea fondării unui mare eveniment, după toate atrocitățile războiului terminat în 1945. În 1946 și 1947, cele două mari festivaluri, de la Edinburgh și de la Avignon, s-au născut. La Avignon o mare personalitate, Jean Vilar, și-a asumat nașterea unui mare festival în care creația lumii să fie prezentată, dar din care să nu lipsească dimensiunea populară. Atenție, nu populistă! Jean Vilar a reușit să mențină în viață festivalul 24 de ani – cât a trăit! După care s-a instituit o altă conducere. Ne gândim cum va arăta Festivalul de la Sibiu, după ce eu nu voi mai fi...

Așa s-a dezvoltat Festivalul, răspunzând tuturor provocărilor prin care am trecut! Să nu uităm că a fost singurul festival care a rezistat în perioada pandemiei! Am putut să facem Festivalul în 2020 online, grație Scenei Digitale. Anul trecut am avut invitația de a merge la Edinburgh ca director artistic, numai că mi-am dorit, cum era și firesc, să păstrez dezvoltarea pe mai departe a proiectului de la Sibiu, care înseamnă viața mea. Lucrurile nu au fost posibile și mă bucur că putem să continuăm ceea ce înseamnă o muncă de o viață. Când vezi zilnic toate sălile arhipline, toate bisericile cu public stând în picioare, piețele și pietonalele cu zeci de mii de spectatori, chiar îți spui că a meritat și merită efortul.

C. CIOBOTARI: *Din exterior, toate par să funcționeze de la sine, armonios și fluent. În laboratoarele de pregătire a fiecărei ediții îmi imaginez că există sacrificii personale, nopți nedormite, stres. Ați avut, în toți acești ani, îndoieli majore? A existat vreun moment în care să spuneți „Gata, asta este ultima ediție!”?*

C. CHIRIAC: Mă bucur să aud că totul funcționează de la sine, armonios și fluent. A fost dezideratul pe care l-am avut încă de la începuturi. Viața Festivalului este o viață tumultuoasă, care

nu încetează niciodată. Fiind un festival în acord cu viața și care are o dezvoltare continuă, el nu se termină și reîncepe, el are o continuitate. Temele Festivalului vin firesc din nevoia pe care viața ne-o dă, pe care comunitatea și dialogul comunitar ni le dau. Întotdeauna lucrăm pentru câteva ediții în avans, pentru că marile nume nu vin niciodată de pe un an pe altul. Toate teatrele și instituțiile mari de spectacole, toate personalitățile își fac calendarul cu cel puțin doi, trei ani în avans. Am avut momente precum în cazul lui Mikhail Baryshnikov, când am negociat nouă ani! La fel cu Tim Robbins, cu care am negociat mulți ani, cu Théâtre de la Ville Paris, cu multe alte personalități care în timp au ajuns pe Aleea Celebrităților. E o muncă permanentă, cu sușuri și coborâșuri, pentru că fiecare ediție are unicitatea ei, dezvoltarea ei, din punctul de vedere al selecției, al spațiilor și al finanțărilor. Dar dialogul este continuu pentru că, în cadrul fiecărei ediții, se nasc multe proiecte care generează mișcări și desfășurări de forță puternice. Practic, două-trei zile după fiecare ediție este un moment care ne secătuieste. Suntem obosiți pentru că sunt atât de multe de decontat, de rezolvat pentru ediția care tocmai s-a încheiat. Suntem într-un flux continuu, dar când pleacă prietenii din zecile și zecile de țări, ne cuprinde o tristețe fără margini, simțim o goliciune care ne blochează puțin.

Au fost multe momente de cumpănă de-a lungul timpului, dar niciodată nu am spus: „Gata, este ultima ediție!”. Dumnezeu va decide când va fi pentru mine, fizic, ultima ediție. Dar, în mod cert, tot ceea ce am făcut și voi face va continua și va da sens unui proiect unic în România, în Europa și în lume. Uitați-vă peste imaginile de la întâlnirea finală cu voluntarii! Festivalul are sigur un viitor strălucit.

Eugenio Barba: „Este cel mai mare festival de cultural din lume”

C. CIOBOTARI: *Festivalul ne-a furnizat un model de dezvoltare urbană prin intermediul culturii. Cred că toată lumea este de acord că Sibiul ar fi arătat radical diferit în absența FITS și a imenselor oportunități pe care FITS le-a creat pentru un oraș care, să nu uităm, printre altele, a dat un președinte de țară. Cum ați descrie relația profundă între Festival și oraș? Ca pe un parteneriat, ca pe o „topire” reciprocă a unuia în esența celuilalt?!*

C. CHIRIAC: Când am terminat IATC la București, singura școală de teatru în acea perioadă, lașul a scos un loc la concurs. Terminând șef de promoție, eu și cei din jurul meu am gândit că mă voi întoarce la Iași. Toți doream să ajungem în Capitală pentru că acolo se făceau filmele! Era televiziunea, erau cele mai importante teatre, dar Bucureștiul era un loc închis. Mai erau și alte orașe închise printre care și Iașul, însă în acel an reușise să scoată un post. Peste noapte m-am gândit cum va fi viața mea la Iași, după ce făcusem liceul internat din Iași și terminasem primul

în clasa mea. Un Iași și o Moldovă care adăposteau familia tatălui meu – 17 frați și surori, familia mamei mele – 16 frați și surori. Peste noapte, fără să pot să dorm, am realizat că voi fi genial seară de seară, chiar dacă eram prost. Așa am hotărât să nu mai merg la Iași. Din păcate, a doua zi am stricat toate jocurile și am luat Sibiul, fără să fi fost vreodată în acest oraș. A fost pur și simplu o intuiție, a fost Dumnezeu cel care m-a îndrumat. Am descoperit un oraș total altfel decât Iașul. Cu un trecut fabulos, cu un prezent, atunci, plin de reguli care veneau de sute și sute de ani și cu foarte, foarte mult conservatorism. Dar am simțit că este un oraș care are stea. La un moment dat l-am părăsit, dar soții m-au întors. Plecasem la București, plecasem din oraș. Faptul că Sibiul a avut primul teatru din Europa Centrală și de Est, la 1788, a fost un argument extraordinar. În același timp, m-am legat de Universitatea din Sibiu care fusese desființată în perioada comunistă, și am făcut tot acel traseu al renașterii noii universități, al readucerii de la Pitești la Sibiu a Casei de Cultură a Studenților pe care am condus-o din 1993 până în 2000, a regândirii teatrului. Probabil datorită faptului că, până în 1989, am lucrat cu toate marile fabrici făcând brigăzi cu tinerii, făcând trupe de teatru, de improvizație, tot timpul m-am legat de tineri. Am fost răsfățatul lor în primul rând prin harul pe care îl am de a spune poezie. Am fost la toate edițiile Galelor Tânărului Actor, am luat toate premiile, am fost la edițiile de la Bacău unde am primit Marele Premiu. Această conexiune dintre aparițiile individuale și oamenii din Sibiu a creat o legătură cu totul specială. Festivalul este parte integrantă a acestei comunități. Imaginați-vă ce înseamnă să ai evenimente în 81 de spații de joc. Este unic în lume!

Am dezvoltat ceea ce toate celelalte mari festivaluri din lume nu au făcut niciodată – un Festival al Școlilor de Teatru în mijlocul acestui mare Festival, o bursă de spectacole, o platformă doctorală, Fabrica de Cultură, Scena Digitală.

Eugenio Barba, prietenul care deschide Aleea Celebrităților, spunea în 2007, plimbându-se cu mine de mână: „Este cel mai mare festival cultural din lume!”.

Când poți să aduci această dimensiune populară, așa cum am făcut de la începuturi, din 1996, aducând la viață Piața Mare, toate pietele mai mici, pietonala, parcurile, Fabrica de Cultură, toate spațiile de joc, cetățile, de la Cetatea Cisnădioara până la bisericile pe care le-am convins că voi aduce în ele spectacole care să dea sens la ceea ce înseamnă frumusețea, credința, dorința de a fi parte din lucrarea lui Dumnezeu.

Este normal ca părinții să se bată să poată să aibă copiii voluntari, este normal ca fiecare om din Sibiu să fie mândru că poate să vadă un asemenea miracol pe străzi, că marii artiști ai lumii sunt pe Aleea Celebrităților, că ceea ce și-au imaginat alții că este la Hollywood poate fi inclusiv la Sibiu. Este o mândrie și o asumare, dar este, ca filosofie, și un fel înțelept de a crește publicul și

de a nu face Fringe sau Off în care calitatea spectacolului pe care îl poți avea în oraș să fie îndoielnică. Din cauza aceasta, Sibiuul a selectat și selectează totul. La Sibiu am schimbat filosofia și orașul s-a schimbat profund prin acest dat cultural care a produs schimbare în oameni, în modul de a gândi, de a alege, de a trăi.

„Un deziderat important: a face proiecte pe picior de egalitate cu marile structuri culturale ale lumii”

C. CIOBOTARI: *FITS a devenit temă de studiu pentru sociologi, filosofi ai culturii, manageri culturali, oameni de teatru și așa mai departe. Contemporan cu începuturile democrației românești, el oglindește, cred, inclusiv prin conceptele cu ajutorul cărora ați esențializat fiecare ediție, chiar devenirea noastră individuală și națională din ultimele trei decenii. Cum ați gestionat, de-a lungul timpului, raportul dintre profilul internațional al Festivalului și dinamicile unei culturi naționale care nu întotdeauna a părut dispusă să joace la mize mari?*

C. CHIRIAC: Dintru început m-am bătut pentru parteneriate. Dacă vă uitați, dintre cele 63 de stele acordate până acum, două sunt *in memoriam*: este vorba despre primul Martin Hochmeister, care a făcut primul teatru din Centrul și estul Europei (la ceremonie a fost Martin Hochmeister, cetățeanul german la a șasea generație) și Radu Stanca, care în 1947-1948 a pornit aventura teatrului căruia era normal să îi dau numele lui. În rest, sunt mari personalități ale lumii care au schimbat artele spectacolului în secolele al XX-lea și al XXI-lea la modul profund. Înainte de 1989, nu mi-am imaginat vreodată că voi sta la aceeași masă, darămite să fiu partener de dialog, cu Peter Brook, Peter Stein, Eugenio Barba, Ariane Mnouchkine, cu Neil LaBute, cu Peter Sellers, cu Baryshnikov și așa mai departe. Mintea de atunci nu putea nici cum să își imagineze așa ceva.

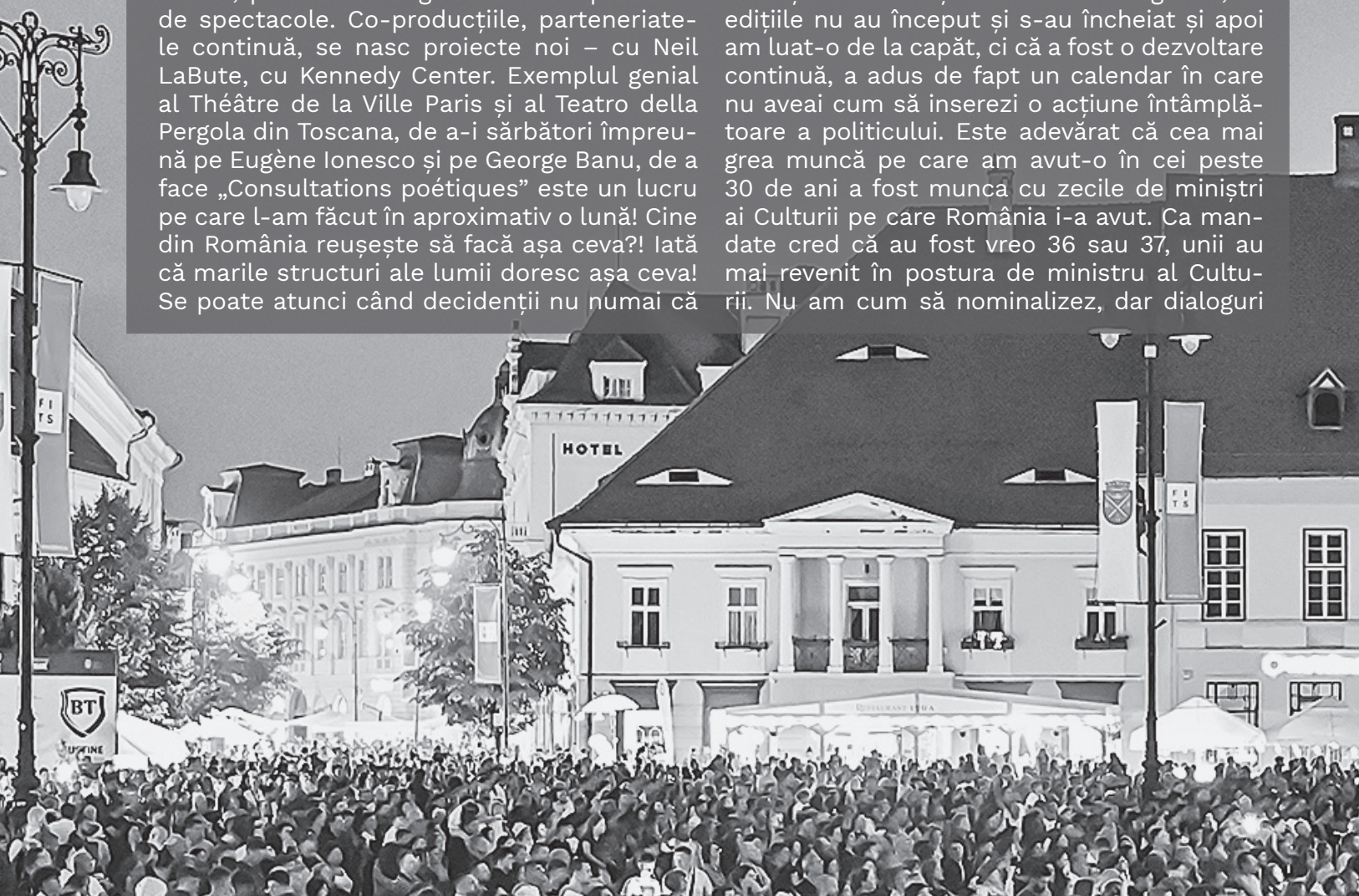

Nu cred că exista om care să gândească așa ceva. Viața mi-a dat, cu ajutorul lui Dumnezeu, această șansă de a gândi și de a putea să facem parteneriate pe picior de egalitate. Să poți să lucrezi cu Arena Stage, cu Tokyo Metropolitan și să poți să produci, din 2007 până acum, un număr impresionant de spectacole! Să vezi marii artiști ai lumii făcând tribut și reverență marelui Faust de la Sibiu! Să poți să lucrezi cu Théâtre de la Ville Paris, cu marile instituții de spectacole din Marea Britanie, Germania, Italia, Spania, să poți să aduci marile trupe de artele spectacolului de stradă în Piața Mare și în toate spațiile de joc outdoor, care au schimbat publicul, care l-au creat! FITS a ieșit total din tiparele a ceea ce înseamnă felul de a gândi un festival în România și în lume, chiar. De fiecare dată, în toate întâlnirile cu aproape toți miniștrii Culturii, cu toți „sfătuitoarii” și „oamenii de bine”, am fost rugat să îl fac mai mic, să mai diminuez. Iar bătălia mea a fost tot timpul să-l fac mai mare, mai cuprinzător, mai deschis la toate provocările pe care le-am întâlnit peste tot. Nu a fost simplu. Dar limbajul creat împreună cu Teatrul Național „Radu Stanca” înseamnă o împlinire uriașă. Să nu uităm că TNRS are un teatru român și un teatru german și are în repertoriu în jur de 130 de spectacole, plus Scena Digitală cu alte peste 60 de spectacole. Co-producțiile, parteneriatele continuă, se nasc proiecte noi – cu Neil LaBute, cu Kennedy Center. Exemplul genial al Théâtre de la Ville Paris și al Teatro della Pergola din Toscana, de a-i sărbători împreună pe Eugène Ionesco și pe George Banu, de a face „Consultations poétiques” este un lucru pe care l-am făcut în aproximativ o lună! Cine din România reușește să facă așa ceva?! Iată că marile structuri ale lumii doresc așa ceva! Se poate atunci când decidenții nu numai că

au viziune, au gândire, dar au și voință de a arăta ce înseamnă dialogul european și importanța creației, a culturii și a unicității ei în raport cu ceea ce înseamnă rațiunea noastră de a fi – publicul! Iată un deziderat important: a face proiecte pe picior de egalitate cu marile structuri culturale ale lumii.

C. CIOBOTARI: *Ați reușit să păstrați Festivalul nepolitizat, ceea ce, într-o Românie precum cea a anilor '90 sau 2000, pare de-a dreptul uimitor. Cum ați evitat politicul și cât de intens ați resimțit presiunea politicului în toți acești ani?*

C. CHIRIAC: Când reușești ca Festivalul, evenimentul pe care îl concepem să nu fie un prilej de sărbătoare personală, ci o bucurie a comunității, el înseamnă că exprimă o necesitate intimă de a trăi, de a exista, de a se dezvolta în numele unei comunități. Un astfel de eveniment nu are cum să dispară. Nu are cum să moară. Pentru că este parte din structura intimă a ceea ce înseamnă o comunitate. Cred că lucrul acesta nu s-a înțeles de-a lungul timpului. Nu ai cum să te amesteci peste o entitate ca aceasta, căci imediat te depunctează publicul. Și atunci, politicienii nu știu dacă au înțeles, dar au intuit că este un lucru periculos pentru orice partid să se amestece în așa ceva. De fiecare dată faptul că Festivalul și Teatrul Național au avut o agendă, că edițiile nu au început și s-au încheiat și apoi am luat-o de la capăt, ci că a fost o dezvoltare continuă, a adus de fapt un calendar în care nu aveai cum să inserezi o acțiune întâmplătoare a politicului. Este adevărat că cea mai grea muncă pe care am avut-o în cei peste 30 de ani a fost muncă cu zecile de miniștri ai Culturii pe care România i-a avut. Ca mandate cred că au fost vreo 36 sau 37, unii au mai revenit în postura de ministru al Culturii. Nu am cum să nominalizez, dar dialoguri

creatoare cu adevărat au fost câteva. În rest, a fost o muncă de Sisif în a atrage fonduri, în a convinge, în a-i face să înțeleagă. Dar toate le-am făcut și, dacă vă veți uita în istoria Festivalului nu veți vedea niciodată interviuri în care eu să mă plâng. Nu avem timp pentru asta. Avem timp de construcție, de proiecte, de dezvoltare.

De asemenea, trebuie să mai menționez un lucru. Din fericire, din 2000 încoace am avut doi primari și am avut o normalitate fără precedent a comunicării și cooperării, iar lucrurile au fost evidente. Totul era pentru comunitate. Nu m-am dus niciodată să cer ceva pentru mine. Orașul a fost de partea Festivalului, de la început! Lucrurile s-au dezvoltat firesc, ca într-o familie, cu toate încercările, uneori lupte, dar totul a fost în mijlocul unui gând atotcuprinzător de dezvoltare. Din cauza aceasta, Festivalul a reușit să impună, alături de toate proiectele pe care le-am menționat, inclusiv Capitala Culturală Europeană, inclusiv Școala de Teatru, de Management, Platforma de Doctorate, Institutul de Cercetări, toate s-au dezvoltat pentru că sunt proiecte vitale care trebuie susținute. Fără ele nu se mai poate gândi viitorul, ele sunt o continuitate firească.

C. CIOBOTARI: *Cât de mult sau, mai bine zis, cât de esențial s-a schimbat omul Constantin Chiriac în aceste trei decenii?*

C. CHIRIAC: Enorm! De la cel care termina în anul 1980 Institutul de Teatru de la București, ca cel mai tânăr absolvent – aveam 21 de ani neîmpliniți, când am terminat! Am fost admis dintr-o primă încercare, nu am făcut nici armata. M-am schimbat din băiatul plecat din Prisăcani, care mergea în genunchi până la Prut, cum mi-a spus mie bunicul: „Dacă ajungi până la curcubeul care se adapă dintr-o sursă de apă, toate visele ți se vor îm-

plini.” Am descoperit apoi călătoria, am jucat pe toate scenele din România în perioada de dinainte de 1989, pentru că la un moment dat a venit legea autofinanțării, în perioada comunistă, și 87% din fonduri trebuia să le câștigăm din venituri proprii. Mergeam cu Virgil Flonda în turnee câte două-trei săptămâni. Am avut ani în care am jucat și 400 de spectacole, mai mult de un spectacol pe zi. Am jucat în turnee și era o bucurie pentru că ne întâlneam cu publicul care ne aștepta peste tot. Nu știu dacă cineva își poate imagina cum am putut juca înainte de 1989 în aer liber la Grădina Soveja la Constanța pentru 42.000 de spectatori, la Eforie Sud pentru 38.000 de spectatori. Am jucat în toate orașele pentru că, făcând acele turnee, a fost o perioadă în care trebuia gândit totul în detaliu și atunci am învățat ce înseamnă managementul unui eveniment.

Apoi, după 1989, am început să călătoresc. În perioada de cinci ani în care am fost membru al juriului Comisiei Europene pentru titlul de Capitală Culturală Europeană am evaluat 96 de orașe. Au fost ani în care am avut 274 de zboruri, m-am întâlnit cu cei mai importanți conducători de instituții, de orașe, de comunități și de peste tot am învățat. Am învățat o lege importantă: peste tot pe unde m-am dus, m-am dus să ofer, niciodată nu m-am dus să cer. Când mi-am dorit parteneriate, de fiecare dată am mers cu un portofoliu de cunoștințe și idei care să surprindă pentru a putea să construiesc cu „greii lumii” proiecte. Am jucat mai puțin, dar atunci când am jucat, m-am bucurat de dialogul cu marii regizori ai lumii și de proiecte unice care au triumfat pe marile scene ale lumii. Pentru viitorii ani vă aștept cu multe surprize ca artist și manager. Am învățat în acești 30 de ani cât de prețios este Timpul.

